

Research Paper

doi [10.22034/IJFP.2024.2009307.1254](https://doi.org/10.22034/IJFP.2024.2009307.1254)

Gender Analysis of Marriage in Single Students of Isfahan Universities

Mohammad Saleh Tayebnia¹, Rahele Kardavani^{2*}

1. Assistant Professor of Ahl al-Bayt Education Group, Ahl al-Bayt, Faculty of Theology and Education, University of Isfahan, Isfahan, Iran
2. Researcher of Family Group, Mehrestan Research Institute (governance studies), University of Isfahan, Isfahan, Iran

Article Info.	Abstract
<p>Received: 09.09.2023</p> <p>Accepted: 01.12.2023</p> <p>Keywords:</p> <p><i>Marriage,</i></p> <p><i>single students,</i></p> <p><i>gender analysis,</i></p> <p><i>Isfahan universities</i></p>	<p>Abstract</p> <p>Gender is one of the influential factors in understanding a phenomenon and the ways of dealing with it. Analyzing individuals' mindsets and attitudes towards a phenomenon based on gender can be considered a form of gender analysis. One of the fundamental issues in society, with the transition from the traditional era, is the issue of marriage as a complex phenomenon with various analytical aspects. Studying this phenomenon from a gender perspective, which has significant effects in biological, psychological, and social dimensions, can provide a more accurate understanding of it and facilitate planning in this regard. This research study is based on semi-structured interviews conducted with a sample of 30 single university students in state universities in Isfahan. The analysis of marriage, to understand the relationship between gender and students' mindset about this important personal and social phenomenon, was conducted using content analysis. The findings indicated that despite the reduced social pressure regarding gender divisions compared to the past and the understanding of students, both males and females, of marriage as a logical necessity for the future, there are still gender-oriented differences in terms of philosophy, conditions, barriers, and future of marriage. The study showed that boys mainly perceived marriage as a bilateral transaction with broad economic dimensions and social consequences which originate from the philosophy of commitment and dedication to the family. On the other hand, despite hesitation and differentiation, girls associated this issue with concepts of love, trust, equality, and the need for connection. The results of this research study can contribute to understanding marriage as a gendered issue; they are useful in policy-making in the field of marriage and family formation among young university students.</p>
<p>*Corresponding author Email: Rahelekardavani@yahoo.com</p>	
<p>How to Cite: Tayebnia, M., Kardavani, R. (2023). Gender Analysis of Marriage in Single Students of Isfahan Universities. <i>Journal of Family Psychology</i>. 10(2), 120-137.</p>	

تحلیل جنسیتی مسئله ازدواج در دانشجویان مجرد دانشگاه‌های اصفهان^۱

محمد صالح طیب‌نیا^۱، راحله کاردوانی^{۲*}

۱. استادیار، گروه معارف اهل البیت دانشکده الهیات و معارف اهل البیت دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
۲. پژوهشگر گروه خانواده، پژوهشکده مهرستان (مطالعات حکمرانی)، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۸</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۱۰</p> <p>کلیدواژه‌ها: ازدواج، دانشجویان مجرد، تحلیل جنسیتی، دانشگاه‌های اصفهان</p>	<p>چکیده</p> <p>جنسیت از زمینه‌های تأثیرگذار بر درک معنای یک پدیده و شیوه‌های مواجهه با آن محسوب می‌شود. تحلیل ذهنیت و نگرش افراد نسبت به یک پدیده بر اساس جنسیت را می‌توان نوعی تحلیل جنسیتی به شمار آورد. یکی از مسائل بنیادین جامعه با گذار از عصر سنت، مسئله ازدواج به مثابه یک امر پیچیده و دارای وجوه تحلیلی متکثر بوده و بررسی این مسئله با برش جنسیتی که در ابعاد زیستی، روان‌شناختی و اجتماعی اثرگذار است، می‌تواند فهم دقیق‌تری از پدیده ازدواج و برنامه‌ریزی در این راستا ایجاد نماید. این تحقیق، مبتنی بر مصاحبه نیمه ساختاریافته تا حد اشباع با نمونه ۳۰ نفره از دانشجویان مجرد دانشگاه‌های دولتی اصفهان است. تحلیل مسئله ازدواج، با هدف درک چگونگی ارتباط عامل جنسیت با ذهنیت دانشجویان در مورد این پدیده مهم فردی و اجتماعی، به روش تحلیل محتوا انجام شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد علی‌رغم کاهش فشار اجتماعی بر تقسیمات جنسیتی نسبت به گذشته و فهم دانشجویان اعم از دختر و پسر از ازدواج به مثابه یک «ضرورت منطقی معطوف به آینده»؛ همچنان در ابعاد فلسفه، شرایط، موانع و آینده ازدواج، نوعی ذهنیت جنسیت‌مدار به واسطه تمایز ویژگی‌های مردانه و زنانه در ساحت‌های مختلف وجود دارد. به طوری که پسران ازدواج را عمدتاً نوعی معامله دوسویه با ابعاد وسیع اقتصادی و پیامدهای اجتماعی می‌دانند که از فلسفه لزوم پابندی و تعهد به خانواده نشأت می‌گیرد و غالب دختران این مسئله را با وجود تردید و تمایز بیشتر نسبت به گروه مقابل، با مفاهیم عشق، اعتماد، برابری و نیاز پیوند می‌زنند. نتایج این تحقیق می‌تواند به درک مسئله ازدواج به مثابه یک امر جنسیت‌مدار کمک رساند و در چرخه سیاست‌گذاری در حوزه ازدواج و تشکیل خانواده در میان جوانان دانشجویی مفید واقع شود.</p>
<p>*نویسنده مسئول: پست الکترونیکی: Rahelekardavani@yahoo.com</p>	
<p>استناد به این مقاله: طیب‌نیا، محمد صالح، کاردوانی، راحله (۱۴۰۲). تحلیل جنسیتی مسئله ازدواج در دانشجویان مجرد دانشگاه‌های اصفهان. <i>روانشناسی خانواده</i>، ۱۰(۲)، ۱۲۰-۱۳۷.</p>	

^۱ این مقاله با حمایت پژوهشکده مهرستان به نشانی ایمیل mehrestan.ui@gmail.com انجام شده است.

بر اساس شواهدی که روند کلی کاهش میزان ازدواج و افزایش طلاق را در دهه‌های اخیر نشان می‌دهد، ازدواج در عصر حاضر علی‌رغم اهمیت آن در ساحت‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی، نهادی آسیب‌پذیر به شمار می‌آید و در معرض رقابت از سوی جایگزین‌های مدرن است (Askari Nodoushan et al., 2019).

در جامعه ایران، ازدواج که به معنای تشکیل خانواده به صورت رسمی، قانونی و متعهدانه است، دارای پشتوانه و سابقه تاریخی، فرهنگی و دینی بوده و عمدتاً با نگاه مقدس به این امر و تحکیم نقش‌ها و تفاوت‌های جنسیتی، در ارتباط وثیقی قرار داشته است. اما بر اثر تحولات ایجاد شده در روابط بین دو جنس بر اثر ترویج برابری و طرد تفاوت‌های روان‌شناختی و اجتماعی آنها، نگرش و ذهنیت و رفتار افراد در حوزه ازدواج نیز دچار تغییرات جدی شده و جوامع با پدیده‌هایی مواجه گردیده‌اند که نهاد خانواده را به اشکال مختلف در معرض تهدید قرار داده است (Askari Nodoushan et al.; Delkhamoush, 2012; Rasouli, 2021). در این میان، اقشار و گروه‌های اجتماعی با ضریب متفاوتی در معرض تحولات فرهنگی ناشی از مدرنیته قرار می‌گیرند (Hosseini & Gravand, 2015). برای مثال جوانان و به طور مشخص دانشجویان به دلیل استفاده وسیع‌تر از رسانه‌های جمعی و اهمیت یافتن و رواج خرده‌فرهنگ‌ها و سبک‌های متنوع زندگی در بین آنان در معرض تغییرات جدی نگرشی و رفتاری در قلمرو ازدواج قرار دارند (Sohrabzadeh & Parnian, 2015).

پیشینه پژوهش‌ها در حوزه ازدواج نیز مؤید تحولات نگرشی و ارزشی در ارتباط با ازدواج در چند دهه اخیر هستند. در پژوهشی نشان داده شد در مقیاس سلسله‌مراتب ارزش‌های ازدواج جوانان، ابعاد خودپیروی و برابرنگری در رتبه‌های بالاتر و ابعاد محاط شدگی و سلسله‌مراتبی در جایگاه پایین‌تری قرار دارند (Delkhamoush, 2016). نتایج پژوهشی دیگر بیانگر تفاوت‌های بین‌نسلی و درون‌نسلی در مورد ارزش‌های همسرگزینی و رابطه با جنس مخالف است (Azimi Hashemi et al., 2014). اگرچه این امر رابطه معناداری در حد قوی با جهت‌گیری مذهبی دارد (Hazrati & Nouri, 2019).

تغییر نسبی در نگرش به ازدواج، ناشی از عوامل فرهنگی - اجتماعی، تجربیات اولیه و مشاهده الگوهای ناقص است و دوسوگرایی در تمایل به ازدواج است (Khojaste Mehr et al., 2016). «واپس‌زدگی» نسبت به ازدواج ناشی از چهار مقوله ترس، بی‌میلی، افول ارزش‌های فرامادی و لذت‌گرایی است که با دلایل مناسبات ارزشی نوپدید، تحولات اجتماعی - ارتباطی و چگونگی ارتباطات دو جنس با یکدیگر قابل تفسیر است (Hosseini et al., 2017).

یک پژوهش در مورد جوانان کنیایی به این نتیجه رسید که نگرش جوانان برحسب جنسیت نسبت به ازدواج متفاوت است. زنان جوان بیشتر از مردان به این دلیل که ازدواج را مانع تحقق آرزوهای تحصیلی و شغلی خود درک می‌کنند نسبت به آن به‌ویژه ازدواج زود هنگام، بدبین هستند. مردان نیز به دلیل مشکلات اقتصادی و ناتوانی در اداره کردن خانواده نسبت به ازدواج ناامید هستند (Pike et al., 2018). مطالعه دیگری با عنوان «تفاوت‌های جنسیتی در نگرش زناشویی، انتظارات و قصد ازدواج در دو دانشگاه در نایروبی، کنیا» این نتیجه به دست آمد که مردان در هر دو نمونه، به طور قابل توجهی نگرش مثبت‌تری نسبت به زنان داشتند. و در عین حال، هراس و تردید نسبت به ازدواج در مردان بالاتر از زنان بود. اما زنان انتظارات بیشتری از عشق، احترام، اعتماد، معنا و صمیمیت فیزیکی در ازدواج نسبت به مردان نشان دادند و همچنین زنان توجه بیشتری به امنیت و ثبات مالی به عنوان یکی از شرایط اصلی ازدواج نشان دادند (Kithuka, 2020).

تحقیقی نیز در مورد نمونه‌ای از جوانان در بندرعباس نیز انجام گرفت که هدف آن بررسی تفاوت‌های جنسیتی در نگرش‌ها، انتظارات و اهداف ازدواج در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر بندرعباس بود. ۶۲۷ شرکت‌کننده (۶۲.۸ درصد زن و ۳۷.۲ درصد مرد) از جمعیت موجود انتخاب شدند. یافته‌ها نشان داد که ۹۰.۲ درصد از مشارکت‌کنندگان، نگرش مثبت به ازدواج و قصد آن را

در آینده داشتند و سه هدف اصلی آنها در ازدواج، سه دسته اهداف عاطفی، مذهبی و جنسی بوده است. همچنین نتایج این تحقیق نشان داد بین نگرش و انتظارات زن و مرد از ازدواج تفاوت معناداری وجود دارد (Fallahchai & Fallahi, 2019).

در پژوهشی دیگر نشان داده شد بین دانشجویان دختر و پسر آمریکایی در دانشگاه Wisconsin-Stout در زمینه نگرش نسبت به ازدواج تفاوت معناداری وجود ندارد (Servaty & Weber, 2011). به طوری که دانشجویان دختر و پسر هر دو طرفدار ازدواج بودند و بنابراین تفاوت جنسیتی در این مورد پیدا نشد. همچنین هر دو جنس موافق بودند که افراد بیشتر برای عشق ازدواج می‌کنند و در این میان، زنان نگرش قوی‌تری را ابراز کردند. همین نتایج در پژوهشی در میان دانشجویان صربستانی تکرار شد. آنها اعلام داشتند که می‌خواهند روزی ازدواج کنند و با وجود داشتن شریک جنسی، ازدواج را یک ارزش تلقی می‌کنند (Dukićin et al., 2023). این نتیجه در مورد ۱۸۳۵ جوان مجرد مهم از زن و مرد در دانشگاه بریگام یانگ^۱ نیز تکرار شد. محقق در این مطالعه معتقد است یک پارادوکس جالب در ادبیات مربوط به ازدواج این است که علی‌رغم تغییرات اساسی در ازدواج در نیم قرن گذشته، جوانان همچنان به ایده آل ازدواج متعهد هستند. در حالی که تغییرات ازدواج به عنوان یک نهاد اجتماعی نشان از کاهش اقدام توسط جوانان در این زمینه دارد. نتایج تحقیق نشان داد تنوع گسترده‌ای از باورها نسبت به ازدواج در بین جوانان وجود دارد و دیدگاه‌های مذهبی در این باره تأثیرات قابل توجهی دارد (Kay, 2012).

ذهنیت و رفتار افراد نسبت به مسئله ازدواج، متأثر از تجربیات فردی، خانوادگی و اجتماعی است. در این راستا در مورد نمونه‌ای دانشجویان تایوانی ثابت گردید که دانشجویانی که در معرض تعارضات خانوادگی قرار دارند، نگرش منفی‌تری نسبت به ازدواج دارند و در بین دو جنس، نگرش دانشجویان دختر منفی‌تر است. اما دانشجویانی که در خانواده اول خود، تعارضات و تنش‌های خانوادگی کمتری را تجربه کرده‌اند، نگرش مثبت‌تری نسبت به ازدواج داشته‌اند (Huang & Lin, 2014). این نتایج در پژوهش‌های دیگری نیز تکرار شده است (Alqashan & Alkandari, 2010; Li, 2014).

مرور سوابق پژوهشی و مطالعات اکتشافی نشان می‌دهد یکی از متغیرهای مهم در ارتباط با مسئله ازدواج که به دلیل اثرگذاری بر نگرش افراد به این پدیده و شیوه‌های مواجهه با آداب اجتماعی و پذیرش قوانین مربوط به آن، بسیار مورد چالش و مذاقه قرار می‌گیرد، گستره تفاوت‌های جنسیتی است. در این راستا، سؤال اصلی پژوهش پیش رو که در مطالعات داخلی به آن پرداخته نشده، این است که «در نمونه‌ای از دانشجویان دانشگاه‌های دولتی در شهر اصفهان، تفاوت‌های جنسیتی چه ارتباطی با ذهنیت آنها نسبت به ازدواج دارد؟ هر کدام از دو گروه دختران و پسران دانشجوی، چگونه ازدواج را تعریف کرده و بر چه شرایط و مختصات در مواجهه با مسئله ازدواج تأکید دارند؟»

روش

در این پژوهش از رویکرد کیفی و روش تحلیل محتوا استفاده شده است و با استفاده از مراحل کدگذاری باز، محوری و گزینشی، مهم‌ترین محورهای مورد تأکید گروه نمونه استخراج گردید. مشارکت‌کنندگان پژوهش تعداد ۳۰ نفر دانشجویان دانشگاه‌های دولتی اصفهان در رشته‌ها و مقاطع مختلف تحصیلی بوده‌اند که در جدول ۱ مشخصات آن‌ها گزارش شده است. شیوه نمونه‌گیری در این مطالعه هدفمند-نظری^۲ بوده که مبتنی بر گزینش افراد در راستای اهداف پژوهش است. این نمونه‌گیری با مدنظر قرار دادن اشباع نظری به عنوان معیار اصلی محاسبه حجم نمونه، بر اساس مفاهیمی صورت می‌گیرد که در خلال تحلیل ظهور و به صورت انباشتی، تکوین می‌یابند (Strauss & Corbin, 2012).

معیارهای ورود افراد به گروه نمونه؛ مجرد بودن، بدون سابقه ازدواج و تمایل به همکاری در تحقیق بود. با مراجعه به دانشکده‌های مختلف و توضیح هدف تحقیق برای دانشجویان، در نهایت ۱۲ پسر و ۱۸ دختر دانشجو در بازه سنی ۱۹ تا ۳۳ سال، شرایط

1. Brigham Young University

2. Purposive - Theoretical Sampling

روانشناسی خانواده، ۱۰ (۲)، ۱۲۰-۱۳۷

مشارکت در تحقیق را داشتند و مورد مصاحبه نیمه ساختار یافته قرار گرفتند. زمان مصاحبه‌ها از ۴۵ تا ۱۸۰ دقیقه، بر اساس میزان همکاری مشارکت‌کنندگان متغیر بود.

جدول ۱. مشخصات مشارکت‌کنندگان

ردیف	جنس	سن	دانشگاه	رشته تحصیلی	مقطع تحصیلی
۱.	زن	۲۴	اصفهان	ریاضی - مالی	کارشناسی ارشد
۲.	زن	۲۱	اصفهان	جامعه‌شناسی	کارشناسی
۳.	مرد	۲۶	علوم پزشکی	داروسازی	دکتری
۴.	مرد	۲۶	علوم پزشکی	داروسازی	دکتری
۵.	زن	۲۰	اصفهان	تاریخ	کارشناسی
۶.	زن	۲۰	اصفهان	تاریخ	کارشناسی
۷.	مرد	۱۹	اصفهان	مدیریت	کارشناسی
۸.	زن	۳۰	اصفهان	نانوشیمی	کارشناسی ارشد
۹.	زن	۲۴	علوم پزشکی	اعضای مصنوعی	کارشناسی ارشد
۱۰.	زن	۲۱	علوم پزشکی	هوشبری	کارشناسی
۱۱.	زن	۳۰	علوم پزشکی	آموزش بهداشت	کارشناسی ارشد
۱۲.	زن	۲۰	علوم پزشکی	تغذیه	کارشناسی
۱۳.	زن	۲۲	علوم پزشکی	تغذیه	کارشناسی
۱۴.	زن	۲۲	علوم پزشکی	تغذیه	کارشناسی
۱۵.	زن	۲۰	علوم پزشکی	تغذیه	کارشناسی
۱۶.	زن	۲۳	صنعتی	کامپیوتر	کارشناسی ارشد
۱۷.	زن	۲۳	صنعتی	کامپیوتر	کارشناسی
۱۸.	زن	۲۰	اصفهان	مهندسی پزشکی	کارشناسی
۱۹.	مرد	۲۳	صنعتی	مهندسی شیمی	کارشناسی ارشد
۲۰.	مرد	۲۵	علوم پزشکی	پزشکی	کارشناسی ارشد
۲۱.	مرد	۲۲	صنعتی	کامپیوتر	کارشناسی
۲۲.	مرد	۲۴	صنعتی	معدن	کارشناسی
۲۳.	مرد	۲۷	صنعتی	مهندسی برق	کارشناسی ارشد
۲۴.	زن	۲۵	صنعتی	کشاورزی	کارشناسی ارشد
۲۵.	مرد	۳۰	صنعتی	نساجی	دکتری
۲۶.	مرد	۲۶	صنعتی	عمران	کارشناسی ارشد
۲۷.	زن	۳۰	اصفهان	جامعه‌شناسی	دکتری
۲۸.	مرد	۳۳	اصفهان	جامعه‌شناسی	دکتری
۲۹.	زن	۲۵	صنعتی	مهندسی IT	کارشناسی ارشد
۳۰.	مرد	۲۵	علوم پزشکی	پزشکی	کارشناسی ارشد

طیبنیا و کاردوانی: تحلیل جنسیتی مسئله ازدواج در دانشجویان مجرد دانشگاه‌های اصفهان

گردآوری داده‌ها با استفاده از تکنیک مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته به انجام رسید و با توجه به ماهیت ظهوریابنده نمونه‌گیری نظری، مفاهیم و مقوله‌های ظهور یافته در فرایند مصاحبه‌ها، مبنای طرح بسیاری از پرسش‌ها بود. سؤال‌های اولیه و اصلی مصاحبه نیمه ساختاریافته در این تحقیق عبارت‌اند از:

الف- از نظر شما ازدواج چه هدف یا فلسفه اصلی و چه معنایی دارد؟

ب- شما چه موانع مهمی را پیش روی خود در مسئله ازدواج احساس می‌کنید؟

ج- فکر می‌کنید شخصیت خودتان، جامعه یا خانواده، کدام یک نقش بیشتری در پروسه ازدواج دارد؟

د- مهم‌ترین شرایطی که برای یک ازدواج موفق لازم می‌دانید چه مواردی هستند؟

ه- مهم‌ترین نگرانی‌های شما در مورد ازدواج چیست؟ این موارد را هم در مورد خودتان و هم به طور کلی تر در مورد اصل مسئله ازدواج بفرمایید.

به‌منظور اعتباریابی در پژوهش‌های کیفی، شیوه‌های مختلفی پیشنهاد شده است (Creswell & Miller, 2000). در این تحقیق از شیوه‌های بررسی کدهای حاصل شده توسط ارزیاب خارجی و گفت‌وگو و رفت و برگشت مقولات با سه تن از مشارکت‌کنندگان استفاده گردید.

یافته‌ها

در فرایند کدگذاری داده‌ها که با تأکید بر محور ارتباط جنسیت با ذهنیت و مواجهه دانشجویان با ازدواج صورت گرفت، ۱۸ مقوله فرعی و ۴ مقوله اصلی حاصل و در جدول ۲ ارائه گردید.

جدول ۲. مقولات اصلی و فرعی

مقولات اصلی	مقولات فرعی
جنسیت و فلسفه ازدواج	درک عمیق عشق
	جذب منافع اجتماعی
	پاسخ به انتظارات اجتماعی
	پابندی و تعهد
جنسیت و موانع ازدواج	فواید زیستی - روانی
	نابرابری و قانون زدگی فرایند ازدواج
	جایگزین‌های در دسترس در تعارض با ماهیت مادام‌العمری ازدواج
	تقدس‌زدایی از نهاد ازدواج
	کنشگری آسیب‌زای خانواده و حاکمیت
جنسیت و شرایط ازدواج	چالش مسئولیت‌پذیری، بازاندیشی و فردیت مدرن
	مهارت و آگاهی
	خانواده محوری
	ثبات اقتصادی
جنسیت و آینده ازدواج	سلامت
	هراس و تردید
	چالش اتصال گذشته و آینده
	تجربه نقش‌های جدید
	تغییر موقعیت

جنسیت و فلسفه ازدواج

مصاحبه‌شوندگان در بخش‌هایی از بیان ذهنیت و نگرش خود از مسئله ازدواج، به اهداف، کارکردها و دلایلی که ازدواج را برای آنها معنا می‌کند و تصویری از ماهیت ازدواج در ذهن آنها ایجاد می‌نماید اشاره داشتند. در این جستجوی معنا از نهاد ازدواج، مواردی بیان گردید که مبتنی بر جنسیت، تفاوت‌های مهمی در آنها قابل تشخیص است. هرچه تصویرسازی مثبتی از تشکیل خانواده و ماهیت ازدواج در ذهن فرد شکل گرفته باشد، تمایل و نگرش او به ازدواج نیز مثبت خواهد بود. در ادامه، مهم‌ترین مضامینی که در مورد دلایل و فلسفه ازدواج مطرح شده اشاره می‌شود.

درک عمیق عشق

«عشق» از مفاهیم مهم در ارتباطات دو جنس از دیرباز تاکنون بوده و تحولات معنایی و مصداقی بسیاری را نیز در بر داشته است. بر اساس دیدگاه جوانان دانشجو در این تحقیق، یکی از تعیین‌کننده‌های ماهیت ازدواج، درک عمیق عشق در روابط دو جنس است و ازدواج باید بر این مبنا و هدف شکل بگیرد. در میان دختران، فانتزی‌های عاشقانه و تأثیر آن بر تصویرسازی ازدواج بیشتر از پسران مورد اشاره قرار گرفته است. به‌طوری‌که در میان تمامی دختران، به مسئله عشق و لزوم تأثیر آن در انتخاب همسر تأکید گردید. علاوه بر نرخ بالاتر، معنا و مصداق مربوط به عشق نیز در دو جنس متفاوت بود. پسران در اشاره به هدف درک عمیق عشق در مسئله ازدواج، عمدتاً عشق را به گذشت و صبر زن در خانواده و همراهی او در دوره‌های بحرانی تعریف کرده و دختران در این موضوع، به مضامین حمایت، همدلی و درک متقابل، تعهد و ایجاد زمینه‌های پیشرفت همسر اشاره داشته‌اند.

مصاحبه‌شونده (۹). «ازدواج یعنی درک متقابل و همدلی میان زن و شوهر باشد. من عشق واقعی را که از مهمترین مسائل

در ازدواج است، در این می‌بینم که مرد مراقب همسرش باشد، شرایط او را درک و از او حمایت کند.»

مصاحبه‌شونده (۱۰). «ازدواج یعنی زندگی مشترک و عشقی که آن را ایجاد می‌کند و تداوم می‌دهد، مهمترین موضوع

بین دختر و پسر است. اینکه از همدیگر حمایت کنند و مرد بتواند دغدغه‌های همسرش را در حیطه‌های مختلف مثل زمینه‌های اقتصادی، پیشرفت اجتماعی و رشد فردی برطرف کند و به او کمک کند. زن هم متقابلاً همسرش را درک کند.»

مصاحبه‌شونده (۴). «در ازدواج فداکاری و گذشت تعیین‌کننده است. به نظرم اگر این دو صفت را ازدواج بگیریم، بی

معنا می‌شود و چیزی جز یک قرارداد باقی نمی‌ماند. البته برای من که مرد هستم و طرف مقابلم که زن هست شاید مدل این فداکاری متفاوت باشد ولی اصل قضیه این است که زن در ازدواج، الهام‌بخش صبر و گذشت باشد.»

جذب منافع اجتماعی

بخش دیگری از گفته‌ها به منافی اشاره داشته است که در اثر پیوند ازدواج می‌تواند ایجاد شود. در این موضوع نیز دختران و پسران مواجهاات جنسیتی داشته و مصداق متفاوتی را مطرح کرده‌اند. دختران، کارکرد جذب منافع به واسطه ازدواج را نیز در امتداد همان درک عمیق عشق و مبتنی بر روابط شخصی، معنا می‌کنند. به‌طوری‌که معتقدند شکل‌گیری رابطه‌ای مبتنی بر عشق دوسویه، منافی از جمله امنیت و دریافت حمایت‌هایی از سوی همسر و خانواده او به دنبال دارد. اما پسران در تحلیلی فراتر از رابطه زوجی، ازدواج را عامل دریافت حمایت‌هایی از سوی جامعه و پذیرش اجتماعی بالاتر می‌دانند که موجب جلب منافع اجتماعی مانند تشخیص، اعتماد، سرمایه انسانی و اجتماعی می‌گردد.

مصاحبه‌شونده (۱۱). «ازدواج اگر به درستی و با عشق صورت گیرد، منافی هم از نظر اجتماعی برای زن دارد. برای مثال

به نظر من امنیت زن متاهل که مرد عاشقی در کنار اوست بیشتر از دیگر زنان است.»

مصاحبه‌شونده (۲۷). «نمی‌توان ازدواج را فقط به صورت خانوادگی تعریف کرد. علاوه بر آن، یکسری منافع اجتماعی هم می‌توان برای آن اشاره کرد. مثلاً به نظر من یکی از ابعاد عشق در ازدواج این است که یک زن از حمایت اجتماعی همسرش برخوردار شود. یعنی علاوه بر داخل خانواده، در فعالیت‌های اجتماعی‌اش هم درک و حمایت شود.»

مصاحبه‌شونده (۱۹). «ازدواج را نباید فقط به رابطه‌ی دو طرف معنا کرد. شاید یکسری منافع از نظر اجتماعی برای مرد داشته باشد که اهمیت‌اش کمتر از بخش خانوادگی نباشد. مثلاً تصور کنید میزان اعتماد یا سرمایه‌ی اجتماعی که یک مرد متأهل در جامعه‌ی ایران دارد چقدر بیشتر از یک مرد مجرد است؟! به نظرم مهم است این موضوع.»

پاسخ به انتظارات اجتماعی

بخش مهمی از گفت‌وگو با مشارکت‌کنندگان، در چارچوب مشروعیت ازدواج به دلیل پاسخگو بودن به انتظارات اجتماعی از سوی یک جوان سالم و موفق در جامعه‌ی ایران شکل گرفته است. این مورد در نگاه دختران با مفهوم فشار اجتماعی در ارتباط قرار داشته و در نگاه اغلب پسران، در راستای همان جلب منافع اجتماعی بیان شده است. به طوری که دختران در مصادیق مختلفی معتقدند وقتی به انتظار جامعه از یک دختر سالم که ازدواج کردن در جوانی پاسخ داده می‌شود، فشار اجتماعی بر او کاهش می‌یابد یکی از کارکردهای مهم ازدواج محسوب می‌شود و دختر زمینه‌ی رفت‌وآمد و استقلال بیشتری را ممکن است به دست آورد. پسران نیز در این باب مطرح کرده‌اند که فعالیت جنسی و خانوادگی در چارچوب انتظارات اجتماعی، منافع بیشتری را برای یک مرد جذب کرده و نگاه جامعه به فرد را مثبت‌تر و پذیرش نسبت به او را افزایش می‌دهد.

مصاحبه‌شونده (۱۲). «ازدواج می‌تونه فشار اجتماعی را برای دخترها کاهش بده. یعنی من این کار ازدواج را به جورایی هدفش می‌دونم. و گرنه دلیلی نداره فردی که می‌تونه به صورت عادی با کسی در ارتباط باشه، بخواد ازدواج کنه. کار ازدواج اینه که انتظار جامعه از خوب بودن دختر را پاسخ بده به نظر من. و گرنه خود رابطه دو جنس هست که مزیت‌هایی داره و ثبت اون به شکل ازدواج فقط برای کاهش فشار از طرف جامعه است.»

مصاحبه‌شونده (۳۰). «ببینید به نظر من یکی از هدف‌های اصلی ازدواج این هست که اون فرد را در جامعه‌ی ایران پذیرش کنند. چون مشروعیت میده به کاری که میشه بدون ازدواج هم انجام داد. البته برخی با این قضیه مشکل دارند برخی هم ندارند. ولی به هر نحو فعلاً ازدواج برای مردها به این دلیل که جامعه را راضی میکنه منافع اجتماعی براش داره.»

پابندی و تعهد

یکی از ابعاد تصویرسازی از ازدواج توسط دانشجویان در این تحقیق، توجه به ماهیت متعهدانه‌ی ازدواج در مقابل سایر شکل‌های ارتباط بود. این ویژگی خصوصاً در میان دختران، بیشتر مورد توجه قرار داشت. توسط پسران نیز کلیدواژه «تعهد» در تعریف ازدواج استفاده شده است اما آنها در نظام معنایی متفاوتی از دختران، این مفهوم را به کار گرفته‌اند. در نظر گروهی از دختران مصاحبه‌شونده، تعهد در ماهیت ازدواج است و آن را برتر از سایر اشکال در کنار هم بودن زن و مرد دانسته‌اند. آنها اذعان داشته‌اند ازدواج شیوه‌ای است که با پشتوانه‌ی قانونی، می‌تواند ضمانت بیشتری را برای پابندی و تعهد مردان به ازدواج فراهم آورد. در حالی که در نظر پسران، تعهد در رابطه‌ی زوجی ربطی به قانونی بودن امر ازدواج ندارد بلکه نوعی امری شخصیتی است که با اخلاق در ارتباط است نه با قانون.

مصاحبه‌شونده (۱۸). «به نظر من که البته بعضی از دوستان باهاش مخالف هستند، ازدواج بهتر از بقیه شکل‌ها مثل هم‌باشی هست. چون قانون عمل این دو فرد را حمایت می‌کنه و همین کار باعث میشه تعهد مردها بیشتر بشود. شاید فلسفه‌ی ازدواج در همین باشه.»

مصاحبه‌شونده (۳۰). «ازدواج را همیشه همه جوری تعریف کرد. فلسفه ازدواج را همیشه فقط با قانونی بودنش مطرح کرد. چون مثلاً اینکه مرد به رابطه‌اش پایبند باشه، ربطی به قانون نداره. طوری که الان پسرهایی هستند که حاضر نیستند به پارتنرشون [شریک عاطفی و جنسی] خیانت کنند اما برخی مردهای متاهل که به صورت قانونی ازدواج کردند و ثبت شده رابطه شون، خیانت می‌کنند. ماهیت ازدواج را به نظر من همیشه تعهد و پای هم موندن دونست اما این تعهد الزاماً با قانون که ایجاد نمیشه. موارد زیادی هست که این نظر را نقض می‌کنه.»

فواید زیستی- روانی

عده‌ای دانشجویان مورد بررسی معتقدند ازدواج سبب تحولات روانی-عاطفی مثبتی در افراد می‌گردد. به طوری که تعالی شخصیتی و تجربه آرامش را به دنبال دارد و می‌تواند نظام شخصیتی‌شان را منسجم‌تر و کارآمدتر کند. اما در این مقوله هم تأثیر جنسیت بر ذهنیت افراد به خوبی از گفته‌ها قابل دریافت و تحلیل بود. در این موضوع، دختران بر فواید روانی بیشتر از زیستی و خصوصاً جنسی اشاره داشته‌اند و پسران اصالتاً ازدواج را نوعی راهبرد در پاسخ به نیاز جنسی مطرح کرده‌اند که برخی آثار روان-شناختی نیز به دنبال دارد؛ لذا در این مقوله، اینکه محور تأکید شده، فواید زیستی باشد یا فواید روانی، بین دو جنس تفاوت‌هایی وجود دارد.

مصاحبه‌شونده (۸). «به نظرم خلاء عاطفی می‌تونه با یک ازدواج خوب برطرف بشه و تصمیم‌گیری‌های آدم را عاقلانه‌تر کنه. اصن آدم ازدواج می‌کنه که به همدم و رفیق نزدیک پیدا کنه.»

مصاحبه‌شونده (۱۲). «ازدواج را همیشه نوعی ارتباط برای پاسخ به نیازهای طبیعی آدم‌ها تعریف کرد. اما وقتی بحث نیاز میشه، بیشتر در مورد ازدواج، تنها نبودن و به آرامش رسیدن را باید مطرح کرد. یعنی این بُعد به نظر من بیشتر به ازدواج نیاز داریم. شاید نیازهای دیگه هم بخاطر این باشه که باید بهشون پاسخ داد. یعنی همشون زیر این هدف معنا بشه.»

مصاحبه‌شونده (۲۵). «اگر بخوام ازدواج را تعریف کنم میگم ازدواج برای ایجاد یک نظم جنسی توی جامعه است. یعنی اگر پاسخ به نیازهای جنسی را ازش بگیریم. شاید بی معنا بشه. ابعاد دیگه‌ای هم داره ولی محورش همین هست. وقتی در این زمینه بتونه درست عمل کنه، نیازهای روانی و ذهنی و اجتماعی هم شاید بهتر مدیریت بشود.»

جنسیت و موانع ازدواج

منظور از موانع ازدواج، مسائلی هست که در ذهنیت دانشجویان به عنوان گزینه‌هایی در برابر تحقق اهداف و کارکردهای ازدواج وجود دارند. در این زمینه نیز مقولات مختلفی مبتنی بر جنسیت به دست آمد و نشان داد در زمینه موانع ازدواج نیز علاوه بر تفاوت‌های فردی، تفاوت‌های جنسیتی نوعی صورت‌بندی متفاوتی از داده‌ها ایجاد می‌کند.

نابرابری و قانون زدگی فرایند ازدواج

در نگاه اغلب دختران، قوانین ازدواج در ایران با هدف عشق عمیق در تعارض است و صورت معامله‌گونه به ازدواج می‌دهد. برای برخی دختران نوعی نابرابری به دلیل برخی قوانین موجود با ازدواج تداعی می‌شود که در سایر اشکال رابطه عاشقانه بین زن و مرد شاید وجود نداشته باشد. همین مسئله به عنوان یکی از موانع ذهنی خصوصاً در برابر ازدواج دخترانی که تحصیلات بالاتر دارند مورد تأکید قرار گرفته است. در میان پسران نیز چالش‌های مهمی در زمینه قوانین ازدواج و تفسیر نابرابری بر علیه مردان با استناد به قانون مهریه و نفقه مطرح گردید و خصوصاً مسئله مهریه در جایگاه یکی از موانع ازدواج رسمی و متعهدانه مورد تأکید بیشتر قرار گرفته است.

مصاحبه شونده (۲۷). «الان دخترها به خاطر حق طلاق که قانون به مردها داده و حتی می‌گویند اگر خواست می‌تواند زن را از اشتغال منع کند، از ازدواج دور شده‌اند. می‌گویند سری که درد نمی‌کند را چرا دستمال ببندم و آزادی خودم را دست کس دیگری بدهم!»

مصاحبه شونده (۲۶). «ازدواج بخاطر بحث قوانین دچار چالش شده. من پسر چقدر باید کار کنم که مهریه بدهم. تازه خانواده‌ها حتی اگر خودشان هم وضع خوبی نداشته باشند باز هم در مورد مهریه کوتاه نمی‌آیند.»

مصاحبه شونده (۲۲). «ازدواج خیلی خوبه و لازم. اما آدم را درگیر یسری قوانین میکنه. از همون اول یه دفترچه به زن می‌دهند که قوانین زیادی را علیه مرد دارد. چرا باید مرد هم خرجی بدهد هم اگر خواست جدا بشود، نصف اموالش را بدهد؟ هم مهریه هم نفقه هم نصف اموال؟! خیلی قوانین عجیبی داریم. برای من که چالش دارد و می‌خواهم وقتی مهاجرت کردم ازدواج کنم. قصد ازدواج در ایران را ندارم. شاید هم کلاً انتخابم ازدواج نباشه»

جایگزین‌های در دسترس در تعارض با ماهیت مادام‌العمری ازدواج

یکی از موانع اصلی در گفته‌های مصاحبه‌شونده‌ها که جنبه‌های جنسیتی آن قابل تأمل بود، اشاره به رقباى ازدواج داشته که به دلیل دلیل هزینه‌ها، محدودیت‌ها و سخت‌گیری‌های اقتصادی و خانوادگی و تأثیر آموزه‌های مدرنیته، برای ارضای نیازهای جنسی، عاطفی و ... ایجاد شده‌اند. در دیدگاه اغلب پسران، الگوهای جایگزین که هم هزینه‌های اقتصادی بسیار کمتری دارند و هم به دلیل رسمی نبودن، تعهدات کمتری ایجاد می‌کند و نیز ماهیت مادام‌العمری ازدواج را ندارند، کشش و تمایلی را در افراد ایجاد کرده‌اند. روابطی که در وضعیت عادی و نرمال می‌تواند سبب شناخت بیشتر در راستای ازدواج شود، در شرایط نابسامان اجتماعی و اقتصادی، مانعی برای ازدواج محسوب می‌شود. در نظر دختران نیز اشاراتی به چنین روابطی شده است اما محور مورد تأکید دختران، آسیب بودن و نه فرصت بودن این روابط است. در حالی که پسران از این نوع روابط و الگوهای رقیب ازدواج، به عنوان فرصت یاد کرده‌اند.

مصاحبه شونده (۲۴). «وقتی پسر و دخترها در ارتباط دوستی می‌روند دیگر به سمت ازدواج سالم نمی‌آیند وقتی مثلاً دختر چند تا دوست پسر دارد و میبینه اینها بهش خیانت می‌کنند نسبت به جنس مخالف بدبین میشه و کلیت ازدواج و کل ازدواج را زیر سؤال می‌برند.»

مصاحبه شونده (۲۹). «من به عنوان یه دختر جوون، دوس دارم وارد رابطه متعهدانه بشم و دوستی را واقعا آسیب‌زا می‌دونم در دراز مدت؛ اما پسرهایی که دور و برمون هستند اغلب شون اینطوری فکر نمی‌کنن و اصلاً نمیخوان به این زودی‌ها وارد رابطه رسمی بشن.»

مصاحبه شونده (۲۰). «از نظر خیلی از پسرها دیگر لزومی به ازدواج نیست تا وقتی کسی تحت فشار خانواده نباشد. چون ازدواج رسمی مسئولیت‌هایی برای مرد دارد که انجامش از نظر عقلی نمی‌ارزد. تازه باید تا آخر عمر درگیر یک رابطه‌ای شوی که شاید خوب دربیاید شاید بد. این فرصت ارتباطات دوستی که ایجاد شده، لزوم ازدواج را کاهش داده است.»

تقدس زدایی از نهاد ازدواج

یکی از مضامین تکرار شده در گفته‌های مشارکت‌کنندگان، مسئله تقدس‌زدایی از ازدواج در نظر بسیاری از جوانان است. این مضمون نیز بر اساس جنسیت، در صورت‌بندی متفاوت قابل تحلیل است. در نگاه عده‌ای از دختران دانشجوی، تقدس ازدواج نسبت به گذشته کم شده و دلیل آن، تغییر در دیدگاه و سبک زندگی زنان است که باعث شده به راحتی نتوانند در ذهن خود ازدواج را یک امر مقدس بازنمایند کنند که سرنوشت محتوم همه دختران باشد. اما در نظر عده‌ای از پسران مشارکت‌کننده در این

تحقیق، دلیل تقدس‌زدایی از ازدواج، رفتارها و ازدواج‌های پیشین است که در زندگی سایرین دیده‌اند که ازدواج را در قالب نوعی معامله به کار گرفته و بروز داده‌اند.

مصاحبه‌شونده (۱۴). «به نظرم یکی از موانع خیلی جدی ازدواج در این است که این کار مثل گذشته مقدس دانسته نمیشه. زنان اینگونه نیست که فقط با ازدواج زندگی خود را تعریف کنند.»

مصاحبه‌شونده (۱۵). «ازدواج مثل قبل نیست که من تنها راه پیش روی خودم بدونم. تحصیل و اشتغال زنان نوعی سبک زندگی ایجاد کرده که نگاه‌شون را به ازدواج تغییر داده و مثل قبل اون را به شانس نمی‌دونن.»

مصاحبه‌شونده (۲۰). «شاید یکی از دلایل دیر ازدواج کردن یا اینکه برخی اصلاً ازدواج را ترجیح نمی‌دهند اینه که احترام ازدواج به دلیل اینکه خیلی‌ها را می‌بینن که معامله می‌کنند نه ازدواج، از دست رفته است. یعنی خیلی‌ها را در گذشته دیده‌ام که ازدواج را معامله می‌دونند و همین باعث میشه بقیه جوان‌ها آن احترام لازم را دیگه برای ازدواج قائل نباشند.»

کنشگری آسیب‌زای خانواده و حاکمیت

یکی از ارکان ذهنیت دانشجویان از ازدواج، به نحوه کنشگری خانواده و حاکمیت بازمی‌گردد که به صورت مثبت یا منفی در مسیر ازدواج جوانان ایفا می‌شود. این مسئله نیز با سویه‌های جنسیتی مطرح گردیده است. دختران بیش از پسران به بیان این مسئله پرداختند و اغلب اذعان داشته‌اند اغلب خانواده‌ها و نهادهای حاکمیتی اعم از مدرسه، دانشگاه و ... تنها به دنبال ایجاد محدودیت و جداسازی هستند و نتوانسته‌اند زمینه‌های کسب آگاهی و مهارت لازم برای ازدواج را ایجاد کنند و در این مسیر همراه جوانان باشند. پسران نیز اشاراتی به نقش خانواده که گاهی به صورت مانع ازدواج ایفا می‌شود داشته‌اند. اما آنها عمدتاً این نقش را در حیطه حمایت اقتصادی مورد توجه قرار داده‌اند.

مصاحبه‌شونده (۹). «خانواده نقش مهمی داره در ازدواج جوان‌ها. گاهی علاوه بر اینکه همراهی لازم از طرف خانواده نیست و به جوان آگاهی لازم را نمی‌دهد؛ با بهانه‌گیری و سخت‌گیری‌های عجیب، مانع تراشی می‌کند.»

مصاحبه‌شونده (۱۱). «خانواده خیلی مداخله‌های غیرلازم دارند و آداب و رسوم زیادی میخواند اجرا کنند. حاکمیت هم بیشتر از اینکه راه‌حل مثبت بدهد به دنبال جداسازی و ایجاد محدودیت است. همه جا جوان‌ها را محدود می‌کنند و امکان شناخت نمی‌دهند.»

مصاحبه‌شونده (۲۵). «جوان در مسیر ازدواج نباید تنها رها شود. خانواده و دولت باید حمایت اقتصادی لازم را بکنند و بعد توقع استقبال جوان‌ها از تشکیل خانواده را داشته باشند.»

چالش مسئولیت‌پذیری، بازاندیشی و فردیت مدرن

به اذعان بخشی از مشارکت‌کنندگان، برخی از ابعاد مسئله ازدواج به این بازمی‌گردد که تلقی جوانان از ازدواج، در عصری که نوعی فردگرایی افراطی بر ذهن و رفتار افراد حاکم است، به عنوان یک پدیده محدودکننده در زندگی فردی و اجتماعی است. دانشجویان مورد بررسی معتقدند که این مسئله سبب می‌شود که افراد تمایل کمتری به ازدواج داشته باشند. زیرا با چالش مسئولیت‌پذیری در حصار ازدواج روبرو شده‌اند که با آزادی فردی، امکان تصمیم‌گیری مستقل و استفاده از فرصت‌های شخصی در تعارض قرار می‌گیرد. این دیدگاه در نسبت با تفاوت‌های جنسیتی، یک نکته مهم را در بر دارد. به طوری که دختران مصاحبه شده در این تحقیق، از محدودیت در فضای تحصیل و شغلی‌شان در اثر ازدواج صحبت کرده‌اند و اغلب پسران از کاهش امکان دوستی‌های دوران مجردی و مسئولیت اقتصادی خانواده. زیربنای هر دو گفته، ترس از مسئولیت‌پذیری در قبال خانواده به واسطه ازدواج است اما این مسئله، با مضامین متفاوتی در دو گروه دختران و پسران مورد بحث قرار گرفته است.

مصاحبه‌شونده (۷). «بالاخره وقتی مسئولیت‌هایی به وجود می‌آید یک سری محدودیت‌هایی دارد. من باید از زمان تفریحات خودم بزنم تا بتوانم یکسری مسئولیت‌های اقتصادی را برای خانواده انجام بدهم.»

مصاحبه‌شونده (۵). «ازدواج جای همه چیز را در زندگی آدم می‌گیرد. هم خیلی مسئولیت می‌آورد هم خیلی محدودیت به زنان تحمیل میکند. خصوصاً که مردها در ایران خیلی کنترل‌گر هستند و میخوان خانم شون را تغییر بدن به شکلی که دوست دارند در بیاورند. همه آزادی یک خانم با ازدواج محدود میشود. هم برای ادامه تحصیل و شغل، هم رفت و آمد با دوستان و خانواده.»

جنسیت و شرایط ازدواج

ازدواج به دلیل آنکه دارای ماهیت چندوجهی و سیستمی است و اجزاء مختلفی را درگیر می‌کند، نیازمند شرایط ویژه‌ای است که برخی از این شرایط در گفته‌های دانشجویان با تفاوت‌های جنسیتی در ارتباط بوده است.

مهارت و آگاهی

یکی از مضامین پرتکرار در داده‌های به دست آمده، به نظام شخصیتی مورد نیاز برای ورود به پیوند ازدواج و نگهداشت آن بازمی‌گردد. اینگونه که افراد را نیازمند آگاهی و مهارت‌های لازم در مدیریت مسئله ازدواج دانسته‌اند و در این مضمون نیز دختران و پسران در دو دسته قابل تفکیک، قرار گرفتند. دختران از خود آگاهی و شناخت از خود در ابعاد مختلف روانی، عاطفی و ذهنی برای ازدواج به عنوان یکی از مهمترین شرایط لازم نام برده‌اند و پسران عمدتاً از اهمیت مهارت‌های مدیریت خانواده و پیچیدگی‌های آن سخن گفته‌اند.

مصاحبه‌شونده (۲۴). «یکی از مهم‌ترین چیزها برای یک ازدواج خوب، شناخت خود و رسیدن به یک خود آگاهی قوی هست. هر فرد باید قبل از هر چیزی بداند که دقیقاً خودش کیست و بر این اساس، باید به دنبال چه نوع شخصیتی در ازدواج باشد.»

مصاحبه‌شونده (۲۶). «من فکر می‌کنم ما پسران نقص در مدیریت خانواده داریم. درست این کار را یاد نمی‌گیریم. در حالیکه واقعا شرایط امروز جامعه و روابط درون خانواده‌ها خیلی پیچیده‌تر از گذشته شده و لازمه پسران مهارت قرار گرفتن در این وضعیت را داشته باشند.»

خانواده‌محوری

در مقابل اشاره‌های برخی افراد به نقش آسیب‌زای برخی خانواده‌ها در فرایند ازدواج، برخی دیگر به نقش مثبت و محوری خانواده به عنوان یکی از شرایط لازم در ازدواج موفق اشاره کرده‌اند. اما این نقش از نظر دختران و پسران دانشجویان به یک شیوه مورد اشاره و تحلیل نبوده، بلکه از دریچه‌های مختلفی به آن نگاه شده است. در رویکرد برخی دختران، خانواده به عنوان یک «سپر حمایتی» در برابر نگاه طمع‌ورزانه برخی مردان به جنس زن و عامل افزایش احترام و جایگاه زن در ازدواج مطرح شده است. در حالی که در نگاه بخش قابل توجهی از پسران، نقش محوری خانواده، در چارچوب ایجاد زمینه‌های اقتصادی ازدواج و کنترل آداب و رسوم و تجملات قرار داشته است.

مصاحبه‌شونده (۲). «ازدواج به قول قدیمی‌ها یک هندوانه در بسته است که با همه زندگی یک زن گره می‌خورد. خانواده می‌تواند در رسیدن به شناخت و حمایت از دختر در این مسیر عمل کند. خیلی مهمه که پسری که جلو می‌آید یک پدر و خانواده خوب، حامی و قوی را پشت دختر ببیند تا احترام او را بیشتر داشته باشد.»

مصاحبه‌شونده (۲۸). «ازدواج بدون نقش خانواده در مسئله اقتصادی در این دوره و زمانه غیرقابل انجام است. خب خانواده‌ها هستند که آداب و مراسمات را اجرا می‌کنند و مطالبه‌گر هستند. اگر خانواده بتواند این قضایا را منطقی پیش ببرد، کمک بزرگی به ازدواج پسرها می‌شود.»

ثبات اقتصادی

یکی از شرایط ازدواج از نظر دانشجویان در این تحقیق، که همگی گروه نمونه به آن اشاره کردند، بحث ثبات اقتصادی در شرایط جامعه ایران است. اما در این مسئله کلی نیز بررسی جزئیات و مضامین مورد اشاره نشان می‌دهد تفاوت‌های جنسیتی مهمی قابل تشخیص است. امر اقتصادی از نظر دختران، به نوعی امنیت مادام‌العمر در تأمین هزینه‌ها ربط داده شده است اما در گروه پسران، به وجود شرایط آغازین ازدواج و داشتن عقلانیت لازم در کنترل هزینه‌های ابتدایی اشاره دارد.

مصاحبه‌شونده (۱۴). «وقتی شرایط ازدواج را می‌بینیم، مسئله اقتصاد خیلی پررنگ می‌شود. پسر باید بتواند به دختر نوعی حس امنیت در این باب را بدهد. نه فقط برای آغاز زندگی، بلکه برای ادامه آن هم لازم است. زیرا شرایط اقتصادی جامعه ایران اصلاً قابل پیش‌بینی نیست و پسر باید زرنگ باشد و بتواند قضایا را پیش‌بینی و مدیریت کند.»

مصاحبه‌شونده (۲۲). «اقتصاد از تعیین‌کننده‌ترین چیزها در ازدواج است. ما وقتی باید سراغ ازدواج برویم که بتوانیم به راحتی سور و سات آن را از نظر اقتصادی فراهم کنیم.»

مصاحبه‌شونده (۷). «خیلی مسئله هزینه‌های ازدواج مهم هست. پسر باید عقل اقتصادی داشته باشد و بتواند هزینه‌های ازدواج را مدیریت کند و کاهش دهد.»

سلامت

سلامت دارای ابعاد متفاوت جسمی، روانی، جنسی، اجتماعی و معنوی است و در ازدواج که نوعی اشتراک در مسیر زندگی ایجاد می‌نماید دارای جایگاه ویژه و قابل تأملی است. یکی از مضامین پرتکرار در مصاحبه‌های صورت گرفته، صحبت در مورد سلامت و اهمیت آن در انتخاب همسر بوده است. با وجود نوعی ابهام و کلی‌نگری، جنسیت در برخی از مضامین مربوط به سلامت، اثرگذار بوده است. بخش قابل توجهی از دختران، مهم‌ترین محور سلامت در انتخاب همسر را سلامت اجتماعی پسر دانسته‌اند و پسران از سلامت جسمی و روانی صحبت کرده‌اند.

مصاحبه‌شونده (۱۶). «ازدواج باعث میشه زندگیت را با یک نفر دیگه شریک بشی. خیلی مهم هست که این فرد سالم باشه. مثلاً در دوستی‌ها و روابط اجتماعی پسر باید خیلی دقیق بررسی کرد.»

مصاحبه‌شونده (۱۱). «پسری که در جامعه به درستی رفتار میکند. اهل سیگار و دوستی‌های مخرب نباشه و خیلی با انگیزه و پرتلاش زندگی کنه، میتونه پشتوانه خوبی هم برای یک دختر باشه.»

مصاحبه‌شونده (۲۱). «من اگر بخوام اینطور نگاه کنم که این دختری که الان باهاش ازدواج می‌کنم قرار است بعداً مادر فرزندانم باشه، خیلی روی سلامت جسمی و روانی‌اش دقت می‌کنم.»

مصاحبه‌شونده (۲۵). «باید با فردی که سالم هست رابطه جدی شد. مثلاً اهل وسواس و گیر دادن و دروغ‌گویی و اینها نباشه. خیلی مهمه که دختر از نظر روانی سالم باشه.»

جنسیت و آینده ازدواج

صحبت از ازدواج به عنوان پیوندی که امتدادی در آینده دارد و می‌تواند با سرنوشت افراد گره بخورد، موجب شده اغلب مصاحبه‌شوندگان، مضامینی را در ارتباط با آنچه پیش رو در آینده دارند مطرح کنند. نگرانی‌های مبهم و غیر قابل پیش‌بینی در مسیر ازدواج، با نوعی نگرش جنسیتی پیوند خورده است. با وجود تفاوت‌های فردی، اغلب دختران در مورد نگرانی نسبت به تعارضاتی که آزادی‌های شغلی و تحصیلی آنها با مسئولیت‌های خانوادگی ممکن است داشته باشد گفت‌وگو کرده‌اند و برخی از پسران، در بیان چالش‌های پیش‌بینی‌نشده اقتصادی و اجتماعی اشتراک داشته‌اند.

هراس و تردید

یکی از کدهای تکرارشونده در مصاحبه‌ها، اشاره به نوعی هراس و تردید نسبت به آینده ازدواج دارد. هراس از انحرافات اجتماعی و اخلاقی، ترس از تکرار شکست دیگران برای خود، ترس از تکرار شکست در روابط پیشین خود، ترس از جمع نقش‌های شغلی و خانوادگی برخی از مضامین پرتکرار در بین دختران و ترس از مسئله اقتصادی و کاریابی و اختلافات بین دو خانواده خود و همسر، در از گفته‌های پسران بوده است.

مصاحبه‌شونده (۶). «من این عامل را مانع ازدواج می‌دانم که زندگی افراد متأهل که احساس شکست می‌کنند روی مجردها تأثیر داره. می‌گویند این زندگی که دارم میبینم به این وضعیت افتاده، پس چرا کاری باید بکنم که در این وضعیت گیر بیفتم؟!»

مصاحبه‌شونده (۱۹). «حتی اگر الان شغلی برای خودم در ابتدای ازدواج داشته باشم مطمئن نیستم بتوانم در آینده در آن بمانم یا پیشرفت کنم یا حتی کفاف زندگی متأهلی را بدهم!»

چالش اتصال گذشته و آینده

با توجه به سبک زندگی مبتنی بر افزایش دوستی‌های پیش از ازدواج با جنس مخالف، یکی از چالش‌های دانشجویان در مواجهه با ازدواج، چگونگی اتصال تجارب پیشینی با وضعیت همسری خود در آینده بوده است. در این راستا برخی از دختران از برچسب خوردن و اجبار به کتمان تجربیات به دلیل حساسیت مردان ایرانی بر این مسئله صحبت کرده و عده‌ای از پسران نوعی نگرانی از مقایسه شرکای پیشین با همسر خود را مورد توجه قرار داده‌اند.

مصاحبه‌شونده (۱۳). «الان ناچاراً لازمه هم برای شناخت از جنس مخالف و هم برای کارهامون در دانشگاه، با پسران تعامل داشته باشیم اما خب همین پسرانی که خودشان قبلاً ممکنه حتی چند تا دوست دختر داشته باشند، بعداً شاید نتوانند وضعیت دختر را در این قضیه درک کنند و بپذیرند و باعث اختلاف بشود.»

مصاحبه‌شونده (۲۰). «چون در ازدواج قاعداً باید پسرها به یک شریک جنسی اکتفاء کنند، اگر در گذشته شرکای مختلفی را تجربه کرده باشند با چالش مقایسه روبرو میشن که خیلی خطرناک هست به نظر من. ولی به هر حال باید در موردش فکری بشود.»

تجربه نقش‌های جدید

یکی از اتفاقات قطعی در مورد ازدواج، قرار گرفتن افراد در نقش‌های جدید همسری، پدری یا مادری و سایر موارد است که در این مورد نیز نوعی تفاوت جنسیتی از داده‌های به دست آمده قابل درک بود. اغلب دختران با حس مثبت از این تجربه نقش‌های جدید صحبت می‌کردند و حتی برخی از آنها یکی از اهداف ازدواج را تجربه نقش‌های همسری و مادری می‌دانستند که

نوعی جذابیت و کشش در آنها ایجاد می‌کند. اما پسران نوعی نگرانی از اینکه بتوانند در این راستا موفق باشند را بیشتر مورد توجه داشتند.

مصاحبه‌شونده (۹). «به نظرم یکی از مسائلی که خیلی مهم هست اینه که در آینده قراره نقش‌های اساسی‌ای را تجربه کنم. اینکه قرار باشه مادری کنم را دوست دارم ولی فکر میکنم باید طرفم ارزش بالایی داشته باشه تا این نقش را بخوبی انجام بدهم.»

مصاحبه‌شونده (۳۰). «ازدواج باعث میشه در آینده نقش‌های دیگری هم علاوه بر آنچه امروز داریم پیدا کنیم. شاید برای یک پسر این قضیه نوعی دردسر و شاید نگرانی باشه که باید حساسی در موردش فکر کنه. چون پدر شدن خیلی مسئولیت سنگینی هست.»

تغییر موقعیت

در بسیاری از مضامین مطرح شده، صحبت از تغییراتی بود که در آینده به واسطه ازدواج برای دو جنس رقم می‌خورد. این تغییرات در دو سوی مثبت و منفی مورد اشاره مصاحبه‌شوندگان قرار گرفته و دارای سویه‌های جنسیتی بوده است. بطوریکه وقتی دختران از تغییرات در موقعیت خود در آینده بر اثر ازدواج صحبت می‌کنند، نوعی تمنای پیشرفت تحصیلی و شغلی را در این پیوند جستجو می‌کنند و استقلال از خانواده را یک تجربه مثبت در آینده می‌دانند. اما پسران، از تغییر موقعیت در آینده، به دلیل مسئولیت‌های اقتصادی که ازدواج بر عهده آنها قرار می‌دهد، نوعی رکود و اماندگی از پیشرفت را مورد اشاره قرار داده‌اند.

مصاحبه‌شونده (۱۲). «یکی از مسائلی که من فکر میکنم میتواند در آینده برایم مهم باشد و بهش امیدوار هستم اینه که با ازدواج بتونم درسم را ادامه بدهم و شغل خوبی پیداکنم. چون با همراهی و حمایت همسرم شاید این مسئله راحت‌تر پیش برود. البته نسبی هست و گاهی هم هسر مانع می‌شود. من بیشتر منظورم مردانی هستن که پیشرفت همسرشون را مهم می‌دانند.»

مصاحبه‌شونده (۲۴). «اینکه ازدواج یک استقلال را برای دختر به دنبال داره خوبه. در خانواده ایرانی دخترها آزادی زیادی ندارند و شاید با ازدواج این مساله‌شون حل بشود.»

مصاحبه‌شونده (۲۳). «ازدواج باعث میشه قید ادامه تحصیل را مجبور بشم بزنم. این کار اصولاً با وضعیت اقتصادی جمع نمیشه و لازمه یکی از اینها دنبال بشه.»

مصاحبه‌شونده (۲۸). «اگر بخوام مهمترین نگرانی از ازدواج را بگویم این هست که بخاطر مسئولیت‌های زندگی متاهلی و مسائل اقتصادی، اونقدر درگیر بشوم که نتونم یک زندگی عادی را داشته باشم. این تغییر موقعیت را نمی‌دونم چطور باید مدیریت کرد.»

بحث

پژوهش حاضر به تحلیل جنسیتی مسئله ازدواج به صورت کیفی در نمونه‌ای از دختران و پسران مجرد دانشجو در دانشگاه‌های دولتی اصفهان با هدف درک ارتباط جنسیت و فهم افراد از این حیطة پرداخته است.

ازدواج پدیده‌ای چندبعدی و پیچیده است که هم از عوامل مختلف تأثیر می‌پذیرد و هم بر پدیده‌های دیگر تأثیر می‌گذارد. تغییر و تحولات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی سبب می‌شود که ازدواج و ماهیت آن نیز دچار تغییر شود. درک و فهم جوانان از ازدواج تحت تأثیر این تحولات شکل گرفته و برساخت پیدا می‌کند. یکی از متغیرهای مؤثر در شکل‌گیری فهم افراد از مسئله ازدواج و ابعاد مختلف آن، «جنسیت» و «تفاوت‌های جنسیتی» است. زیرا جنسیت، اگرچه بر اثر دریافت‌ها و جامعه‌پذیری اجتماعی، دارای سطوحی از برساخت شدن بوده؛ همچنان دارای ریشه و سویه‌های عمیق زیستی، روانی، اجتماعی و ذهنی است.

نتایج پژوهش حاضر، هم‌راستا با این فرض بنیادین بود و نشان داد دختران و پسران مجرد دانشجویان با وجود شباهت‌هایی، در موضوعات فلسفه، موانع، شرایط و آینده ازدواج، همچنان دارای اختلاف نظرات قابل تأملی هستند و در نهایت، درک و فهم متفاوتی بر اساس جنسیت خود از ابعاد گوناگون این پدیده دارند.

دانشجویان در این تحقیق، اعم از دختر و پسر با لحاظ بسترهای ساختاری، و برآورد شرایط ذهنی و روانی خودشان، ازدواج را به عنوان یک "ضرورت منطقی معطوف به آینده" فهم می‌کنند. اما متناسب با جنسیت خویش، الزامات و شرایط متفاوتی در مورد این ضرورت قائل هستند. پسران دانشجویان در این تحقیق، اصلی‌ترین فلسفه ازدواج را در لزوم و وجود نوعی اجبار اجتماعی در پابندی و تعهد نسبت به نهاد خانواده می‌دانند اما در این فهم خود دچار چالش‌هایی همچون چگونگی اتصال گذشته به آینده، ایفای مسئولیت‌های متعدد قانونی، اجتماعی و اقتصادی، مادام‌العمری ازدواج و ترس از مسائل اقتصادی در آینده هستند. در سوی دیگر، دختران دانشجویان فهم معنایی و فلسفه ازدواج را عمدتاً در قالب فواید زیستی، روانی و اجتماعی، لذت تجربه نقش‌های جدید و پاسخ به انتظارات اجتماعی بیان کرده و با چالش‌های کنشگری آسیب‌زای خانواده و حاکمیت، ناامیدی از درک عمیق عشق و بی‌اعتمادی نسبت به جنس مخالف و آینده ازدواج روبرو بوده‌اند.

نتایج این تحقیق هم‌راستا با نتایج برخی تحقیقات گذشته است. مانند آنکه اثبات شده بین دانشجویان دختر و پسر امریکایی، در طرف‌داری و پذیرش اصل ازدواج به عنوان یک نهاد مهم و ضروری در جامعه، تفاوت معناداری وجود ندارد (Servaty & Weber, 2011). همان‌گونه که دانشجویان صربستانی نیز ازدواج را نهادی ارزشمند دانسته‌اند (Đukićin et al., 2023). در این تحقیق نیز علیرغم وجود تفاوت‌های جنسیتی در موضوعات پیرامون ازدواج، در پذیرش اصل نهاد ازدواج به عنوان پشتوانه یک رابطه متعهدانه و لازم در جامعه، تفاوت قابل توجهی دیده نشد. همچنین تفاوت در اولویت‌ها، اهداف و نگرش زنان و مردان نسبت به ازدواج در راستای تحقیق در دانشگاه‌های بندرعباس است (Fallahchai & Fallahi, 2019).

همچنین پیشینه پژوهش مؤید وجود ذهنیت برابرنگر در مسئله ازدواج در جوانان است که در تحقیق حاضر به ویژه در میان دختران مورد تأکید قرار گرفت (Delkhamoush, 2016). وجود نوعی هراس و تردید نسبت به ازدواج که در نظرات گروه نمونه این تحقیق کاملاً نمایان بود نیز در تحقیقات اخیر نشان داده شده بود (Khojaste Mehr et al., 2016). اما در مقایسه با نمونه خارجی که هراس و تردید از ازدواج در مردان نسبت به زنان بیشتر بوده (Kithuka, 2020)، در این تحقیق، تردید زنان نسبت به ازدواج با مضامین بیشتری مورد اشاره قرار گرفته است. اما در هر دو تحقیق ثابت شد که زنان انتظارات بیشتری از عشق و صمیمیت در ازدواج نسبت به مردان دارند و همچنین توجه بیشتری به امنیت و ثبات مالی در آینده نشان دادند. درحالی‌که مردان، اقتصاد ازدواج را بیشتر در ابتدای مسیر مورد توجه قرار داده و مانند زنان نگرانی خود از ثبات اقتصادی در درازمدت را بروز نداده‌اند.

یک نتیجه این تحقیق که در ادبیات مربوط به مطالعه نگرش جوانان نسبت به ازدواج نیز وجود داشت (Kay, 2012)، این است که علی‌رغم تغییرات اساسی در ازدواج در نیم قرن گذشته، اغلب جوانان همچنان به ایده آل ازدواج از نظر ذهنی متعهد هستند.

عدم تمایل بسیاری از دانشجویان به گفتگوی صریح در مورد ازدواج، از مهم‌ترین دشواری‌ها و محدودیت‌های این تحقیق به شمار می‌رود. نکته قابل تأمل در مورد بسیاری از افرادی که دعوت به همکاری می‌شدند این بود که اغلب دانشجویان مطرح می‌کردند که قصد مهاجرت دارند و تمایلی به گفتگو در مورد ازدواج ندارند زیرا در حال حاضر اولویتی برای آنها در زندگی ندارد. و لذا رصد و رسیدن به دانشجویانی که تمایل به ازدواج و صحبت در مورد آن داشته باشند، امری پرچالش و فرایند این تحقیق بود.

نتایج این تحقیق می‌تواند به درک مسئله ازدواج به‌مثابه یک امر جنسیت‌مدار کمک رساند و در چرخه سیاست‌گذاری در حوزه ازدواج و تشکیل خانواده مفید واقع شود. به‌طوری‌که در واحدهای درسی دانشگاه، به گفتگو در باب چالش‌های ذهنی دانشجویان با لحاظ تفاوت‌های جنسیتی در مواجهه با ضرورت ازدواج پرداخت و در حوزه قانونی و اجتماعی؛ بر هدف منطقی نمودن

مسئولیت‌های فردی و مداخلات خانواده، کاهش ترس نهادینه شده از تشکیل خانواده و استرس زدایی و تسهیل در فرایند ازدواج اقدام نمود.

تقدیر و تشکر

از تمامی دانشجویان گرامی که در جلسات مصاحبه شرکت نموده و در جمع‌آوری اطلاعات لازم برای پژوهش با ما همکاری نمودند صمیمانه سپاسگزاریم.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است. این مقاله با حمایت پژوهشکده مهرستان (مطالعات حکمرانی) انجام شده است.

References

- Abbasi Shavazi, M. J., Askari Nodoushan, A., & Thornton, A. (2012). Family life and developmental idealism in Yazd, *Demographic Research*, 26 (10), 207-238, <https://doi.org/10.4054/DemRes.2012.26.10>.
- Askari Nodoushan, A., Shams Ghahfarokhi, M., & Shams Ghahfarrokhi, F. (2019). An Analysis of the Socioeconomic Characteristics of Divorce in Iran, *Journal of Strategic Research on Social Issues in Iran*, 8(2), 1-16, [10.22108/SRSPI.2019.116983.1402](https://doi.org/10.22108/SRSPI.2019.116983.1402). [In Persian]
- Alqashan, H., & Alkandari, H. (2010). Attitudes of Kuwaiti young adults toward marriage and divorce. *Advances in Social Work*, 11(1), 33-47, <https://doi.org/10.18060/255>.
- Askari Nodoushan, A., Abbasi Shavazi, M J., & Sadeghi, R. (2009). Mothers, Daughters, and Marriage: Intergenerational Differences in Marriage Attitudes in the City of Yazd, *Women's Strategic Studies*, 11 (44): 7-36, <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20082827.1388.11.0.2.5>. [In Persian]
- Azimi Hashemi, M., Azam Kari, F., Bigonah, M., & Rezaianesh, F. (2014). Values, attitudes and action patterns of young people regarding choosing a spouse and premarital relationships (case study: university students of Khorasan Razavi province), *Culture Strategy*, 29: 212-179, https://www.jsfc.ir/article_15070.html?lang=en. [In Persian]
- Creswell, J. W., & Miller, D. L. (2000). Determining Validity in Qualitative Research. *Theory into Practice*, 39(3): 124 -130, <http://www.jstor.org/stable/1477543>.
- Đukićin, S., Đukićin, M., & Stajic, S. (2023). Attitudes of university students towards institution of a marriage, 12(1), 15- 30, <http://dx.doi.org/10.25167/FF/4809>.
- Delkhamoush, M.T., (2012). Iranian youth to marriage: findings from a national survey, *Evolutionary Psychology: Iranian Psychologists*, 9 (36): 349-331, <https://www.sid.ir/filesserver/jf/78113923601>. [In Persian]
- Delkhamoush, M.T., (2016). The values of marriage in young Iranians, a quarterly of evolutionary psychology: *Iranian psychologists*, 12, 309-299, <https://sanad.iau.ir/journal/jip/Article/512211?jid=512211>. [In Persian]
- Fallahchai R, Fallahi M. (2019). Gender Differences in Expectations, Purposes and Attitudes to Marriage in University Students. *IEEPI*. 1(1), 42-50, <http://dx.doi.org/10.29252/IEEPI.1.1.42>.

- Hazrati, S., & Nouri, R. (2019). Examining the attitude towards marriage based on religious attitudes in male and female students, *Journal of New Advances in Behavioral Sciences*, 5 (53): 47-39, <https://ijndibs.com/article-1-550-fa.html>. [In Persian]
- Huang, Y. C., & Lin, S. H. (2014). Attitudes of Taiwanese college students toward marriage: A comparative study of different family types and gender. *Journal of Comparative family studies*, 45(3), 425-438, <https://doi.org/10.3138/jcfs.45.3.425>.
- Hosseini, H., Gravand, M. (2015). Explanation the Gap in Women's Behavior and Attitudes Toward Pattern of Mate Selection in Kouhdasht, *Applied Sociology*, 27 (1): 113-128, <https://doi.org/10.22108/jas.2016.20484>. [In Persian]
- Hosseini, N., Seyed Mirzaei, M., & Sarokhani, B. (2017). Analysis of the conceptual implications of marriage among the youth (Case study: single youth in Tehran in 2017), *Women in Development and Policy*, 16(2): 270-243. [In Persian]
- Kay, N.M. (2012). The Changing Meaning of Marriage: An Analysis of Contemporary Marital Attitudes of Young Adults, Brigham Young University, Theses and Dissertations. 2969. <https://scholarsarchive.byu.edu/etd/2969>.
- Kithuka, Y. (2020). Gender Differences in Marital Attitudes, Expectations, And Intentions To Marry In Two Universities In Nairobi, Kenya, A Thesis Submitted to the School of Humanities and Social Science in Partial Fulfillment of the Requirement for the MA degree in Clinical Psychology, UNITED STATES INTERNATIONAL UNIVERSITY – AFRICA, <B2n.ir/r84428>.
- Khojaste Mehr, R., Mohammadi, A., & Abbaspour, Z. (2016). Grounded theory of the formation process of attitude towards marriage: a qualitative study, *Journal of Qualitative Research in Health Sciences*, 6 (3): 354-343, <https://doi.org/10.22059/jwdp.2018.251394.1007374>. [In Persian]
- Li, X. (2014). What influences the attitudes of people in the United States toward marriage? A critical review. *The Family Journal*, 22(3), 292-297, <https://doi.org/10.1177/1066480714529743>.
- Pike, I., Mojola, S. A., & Kabiru, C. W. (2018). Making sense of marriage: Gender and the transition to adulthood in Nairobi, Kenya, *Journal of marriage and family*, 80(5), 1298-1313, <https://doi.org/10.1111/jomf.12525>.
- Rasouli, E., (2021). Young people's attitude about white marriage, *Afaq Human Sciences Monthly*, 5 (15): 51-70, <B2n.ir/s03214>. [In Persian]
- Servaty, L., & Weber, K. (2011). The relationship between gender and attitudes toward marriage. US: University of Wisconsin-Stout, <http://digital.library.wisc.edu/1793/53228>.
- Strauss, A.L., Corbin, J.M. (2012). Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory, Ebrahim Afshar, Tehran: Ney, <B2n.ir/y15552>. [In Persian]
- Sohrabzadeh, M., Parnian, L. (2015). Typology of Tendency to Marry Among Girls (Case Study: Students of Shiraz University). *Iranian Cultural Research*, 9 (1): 114-83, <https://doi.org/10.22035/ijcr.2016.301>, [In Persian]

COPYRIGHTS

©2023 by the authors. Licensee Family Psychology Association of Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)

